

Rozwój fizyczny, psychomotoryczny i społeczny dzieci:

- okres niemowlęcy i poniemowlęcy

**Zakład Endoskopii i Badań Czynnościowych
Przewodu Pokarmowego Wieków Rozwojowych**

Collegium Medicum im. L. Rydygiera w Bydgoszczy

Etapy rozwoju dziecka

1. **Okres wewnątrzłonowy (śródmaciczy, prenatalny) ⇒ 280 dni**
 - A. **faza zarodkowa** ⇒ *do 8 tygodnia ciąży*
 - B. **faza płodowa** ⇒ *od 9 tygodnia ciąży do porodu (38-42 tydzień ciąży)*
2. **Okres zewnątrzłonowy (pozamaciczy, postnatalny) z podokresami**
 - A. **noworodkowy** ⇒ *do 28 dnia życia*
 - B. **niemowlęcy** ⇒ *do ukończenia 1 roku życia*
 - C. **wczesnego dzieciństwa (poniemowlęcy)** ⇒ *2-3 rok życia*
 - D. **przedszkolny** ⇒ *4-6 rok życia*
 - E. **młodszeo wieku szkolnego** ⇒ *7-10/12 rok życia (do wystąpienia pierwszych objawów dojrzewania płciowego)*
 - F. **dojrzewania płciowego (pokwitania)** ⇒ *około 10-15 lat u dziewcząt, 12-17 lat u chłopców*
 - G. **młodzieńczy** ⇒ *do około 20-25 roku życia*

Okres niemowlęcy

Okres niemowlęcy

Obejmuje **pierwsze 12 miesięcy życia** (łącznie z okresem noworodkowym).

Jest to faza najintensywniejszego rozwoju somatycznego i motorycznego w całym okresie życia zewnątrzłonowego.

Przyrosty masy ciała (na miesiąc):

- w 1 miesiącu życia → około 600 g,
- w 2 miesiącu życia → około 800-900 g,
- 3-6 miesiąc życia → około 700 g,
- 6-12 miesiąc życia → około 500 g.

Okres niemowlęcy rozwój fizyczny

Podwojenie urodzeniowej masy ciała → 5 miesiąc życia.

Potrojenie urodzeniowej masy ciała → 11-12 miesiąc życia.

W ciągu pierwszych 12 miesięcy niemowlę zwiększa długość ciała o 25 cm.

Okres niemowlęcy rozwój fizyczny

Okolo 3 miesiaca zycia obwód klatki piersiowej staje się większy niż obwód głowy niemowlęcia.

Ciemiączko przednie zmniejsza się okolo **6 miesiaca zycia**, a zamyka między **9 a 18 miesiacem**.

Ciemiączko tylne zarasta zwykle do **6 tygodnia**, najpóźniej do **4 miesiaca zycia**.

Zanikanie przewagi mięśni zginaczy kończyn górnych i dolnych.

Wyrzynanie zębów mlecznych

- ✓ 5-7 miesiąc życia → pierwsze siekacze żuchwy
- ✓ 6-8 miesiąc życia → pierwsze siekacze szczęki
- ✓ 7-10 miesiąc życia → drugie siekacze żuchwy
- ✓ 8-11 miesiąc życia → drugie siekacze szczęki
- ✓ 10-16 miesiąc życia → pierwsze trzonowce
- ✓ 12 miesiąc życia → dziecko ma przeciętnie 6-8 zębów

Istnieją dość znaczne różnice osobnicze czasu wyrzynania się zębów, często o podłożu rodzinnym.

Dziewczynki ząbkują na ogół wcześniej niż chłopcy.

Opóźnione ząbkowanie

Opóźnione ząbkowanie rozpoznaje się, gdy pierwsze zęby mleczne wyrzynają się **po 12 miesiącu życia**.

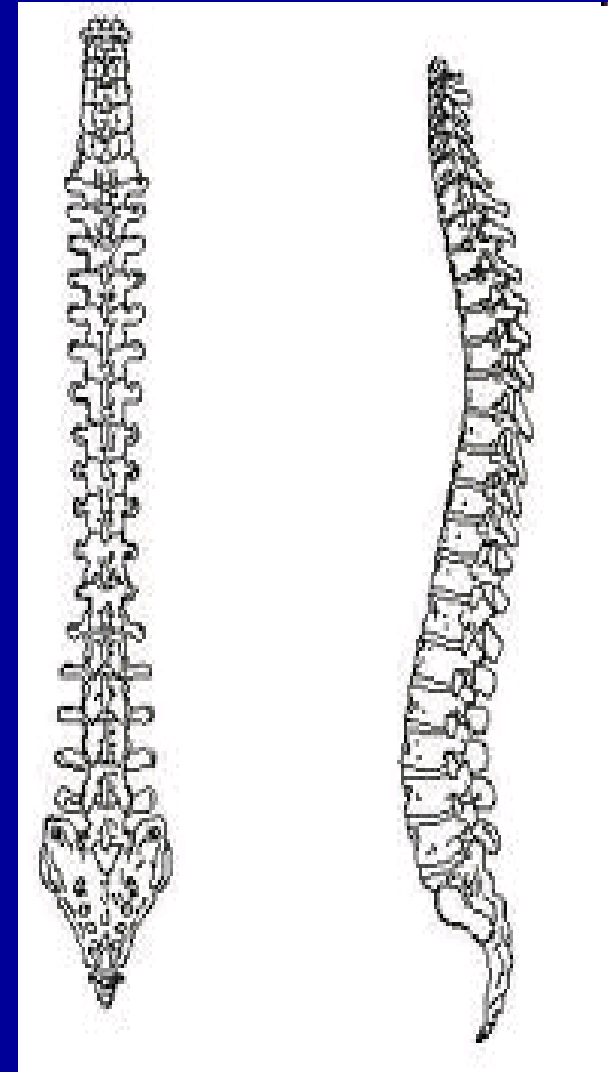
Przyczyny:

- krzywica
- niedoczynność tarczycy
- niedoczynność przysadki mózgowej
- zespół Downa
- gnilec
- niedożywienie

Okres niemowlęcy

Krzywizny kręgosłupa

- ✓ 3-4 miesiąc życia → lordoza szyjna
- ✓ 8-9 miesiąc życia → lordoza lędźwiowa
- ✓ 11 miesiąc życia → obie lordozy powinny być wykształcone

Okres niemowlęcy rozwój psychomotoryczny

Kamienie milowe rozwoju dziecka to najważniejsze umiejętności rozwojowe

Średni wiek: wiek, w którym połowa standardowej populacji dzieci osiąga dany poziom rozwoju. Jest wskazówką, kiedy dane elementy rozwoju mogą być osiągnięte

Wiek graniczny: wiek, w którym dane umiejętności powinny być osiągnięte

Okres niemowlęcy

Kamienie milowe rozwoju psychoruchowego – wiek średni

- ✓ **3 miesiąc życia** → unosi głowę w pozycji leżącej na brzuchu i „trzyma” ją przez 1 minutę
- ✓ **6-7 miesiąc życia** → posadzone samodzielnie siedzi z podparciem
- ✓ **9 miesiąc życia** → wstaje przy barierce lub z pomocą
- ✓ **12 miesiąc życia** → chodzi samodzielnie lub z pomocą

Okres niemowlęcy

Kamienie milowe rozwoju psychoruchowego – umiejętność samodzielnego chodzenia

- ✓ 25% chodzi w wieku 11 miesięcy
- ✓ 50% chodzi w wieku 12 miesięcy
- ✓ 75% chodzi w wieku 13 miesięcy
- ✓ 90% chodzi w wieku 15 miesięcy
- ✓ 97,5% chodzi w wieku 18 miesięcy - **wiek graniczny**

Okres niemowlęcy

Zanikanie odruchów noworodkowych

- ✓ odruch toniczny szyjny asymetryczny → do 6 miesiąca życia
- ✓ odruch toniczny szyjny prostujący tułów → do 6 miesiąca życia
- ✓ odruchy chwytne w kończynach górnych i dolnych → do 3 miesiąca życia
- ✓ odruch Moro → do 5-6 miesiąca życia
- ✓ odruch szukania → do 3-4 miesiąca życia
- ✓ odruch ssania → do końca 1 roku życia

Niemowlę w 2 miesiącu życia

Okres niemowlęcy

Okres niemowlęcy charakteryzuje **szybkie tempo dojrzewania ośrodków motorycznych i sensorycznych** w ośrodkowym układzie nerwowym → znajduje to wyraz w bogactwie przejawów rozwoju psychomotorycznego dziecka.

Okres niemowlęcy

Rozwój psychomotoryczny w 3-4 miesiącu życia

➤ 3 miesiąc życia

- ✓ przez chwilę trzyma w dłoni podany przedmiot np. grzechotkę
- ✓ niezgrabnie potrząsa trzymanymi przedmiotami
- ✓ wodzi oczami za wolno poruszającymi się przedmiotami
- ✓ unosi głowę na około 30 sekund podczas podciągania z pozycji leżącej na plecach do pozycji siedzącej
- ✓ wymawia pierwsze dźwięki przypominające „ r ”, głoski gardłowe tzw. gurzenie

➤ 4 miesiąc życia

- ✓ w sposób zamierzony chwyta przedmioty
- ✓ bawi się własnymi rączkami i zabawkami
- ✓ wyraża zadowolenie ruchami rąk i mimiką

Niemowlę w 4 miesiącu życia

Niemowlę w 4 miesiącu życia

Okres niemowlęcy

Rozwój psychomotoryczny w 5-6 miesiącu życia

➤ 5 miesiąc życia

- ✓ zwraca uwagę na słabe bodźce akustyczne
- ✓ przekręca się z brzucha na plecy
- ✓ różnicuje mimikę i ton głosu matki

➤ 6 miesiąc życia

- ✓ chwytanie dłoniowe proste (zginanie czterech palców bez udziału kciuka)
- ✓ przekłada przedmiot z ręki do ręki
- ✓ wyciąga dłoń w stronę przedmiotu
- ✓ przekręca się z pleców na brzuch
- ✓ siedzi podtrzymywane
- ✓ gaworzy
- ✓ rozpoznaje osoby bliskie (wita je uśmiechem)

Niemowlę w 6 miesiącu życia

Okres niemowlęcy

Rozwój psychomotoryczny w 7-8 miesiącu życia

➤ 7 miesiąc życia

- ✓ wykonuje pierwsze precyzyjne czynności manipulacyjne np. otwiera pudełko
- ✓ siedzi samodzielnie
- ✓ sylabizuje

➤ 8 miesiąc życia

- ✓ obraca się wokół własnej osi
- ✓ zwiększa uwagę i koncentrację na przedmiocie
- ✓ zachowuje rezerwę wobec obcych (płacz)
- ✓ zmiana natężenia głosu (wypowiada sylaby szeptem)

Niemowlę w 7 miesiącu życia

Okres niemowlęcy

Rozwój psychomotoryczny w 9-10 miesiącu życia

➤ 9 miesiąc życia

- ✓ pełza przy podparciu na ramionach
- ✓ samodzielnie stoi przez kilka sekund, ale z podtrzymywaniem za ręce
- ✓ chwyt pęsetkowy (pierwszym i drugim palcem)

➤ 10 miesiąc życia

- ✓ podpira się na dłoniach i kolanach
- ✓ samodzielnie podnosi się i siada
- ✓ powtarza proste gesty (np. „pa-pa”) i wypowiada sylaby (np. mama) ze zrozumieniem

Niemowlę w 9 miesiącu życia – chwyt pęsetkowy

Niemowlę w 10 miesiącu życia

Okres niemowlęcy

Rozwój psychomotoryczny w 11 miesiącu życia

- 11 miesiąc życia
 - ✓ raczkuje
 - ✓ rytmicznie przesuwa się do przodu
 - ✓ pewnie stoi
 - ✓ stawia pierwsze kroki z podtrzymywaniem za ręce
 - ✓ je samodzielnie pokarm stały podany do dłoni
 - ✓ rozumie wypowiedziane zakazy

Niemowlę w 11 miesiącu życia

Okres niemowlęcy

Rozwój psychomotoryczny w 12 miesiącu życia

- 12 miesiąc życia
 - ✓ podnosi się samodzielnie
 - ✓ stawia pierwsze samodzielne kroki
 - ✓ bierze udział w prostych zabawach z rodzicami
 - ✓ reaguje na proste polecenia
 - ✓ rozumie treści krótkich zdań
 - ✓ wypowiada pojedyncze słowa, ze zrozumieniem

Niemowlę w 12 miesiącu życia

Kontrola rozwoju niemowlęcia:

- przez rodziców i opiekunów
- podczas profilaktycznych badań kontrolnych w czasie przeprowadzania szczepień ochronnych lub badań bilansowych
- w przypadku każdego kontaktu dziecka z personelem służby zdrowia

Okres niemowlęcy

Terminy przeprowadzania profilaktycznych badań lekarskich

- ✓ **I półrocze życia** → zalecone badania raz w miesiącu, najczęściej w terminach szczepień ochronnych, wizyta patronażowa powinna się odbyć do 6 tygodnia życia
- ✓ **II półrocze życia** → co 3 miesiące (6, 9, 12 miesiąc życia)

Noworodek

Pierwsze badanie lekarskie PPBL przeprowadza się w pierwszych dniach życia dziecka:

- ❑ analiza dokumentacji medycznej ciąży i porodu
- ❑ badanie przedmiotowe z uwzględnieniem:
 - ❑ oceny stanu ogólnego bezpośrednio po urodzeniu (**skala Apgar**)
 - ❑ dojrzałości biologicznej i neurologicznej
 - ❑ wydolności krążeniowo–oddechowej
 - ❑ obecności tętna na tętnicach udowych
 - ❑ u chłopców obecności jąder w mosznie

Noworodek

- ❑ pomiar masy, długości ciała, obwodu głowy, klatki piersiowej – wykrycie zaburzeń rozwoju wewnątrzmacicznego
- ❑ wykonanie **testów bibułkowych** w celu wykluczenia **fenyloketonurii i wrodzonej niedoczynności tarczycy i mukowiscydozy**) – wykluczenie obecności wad wrodzonych i chorób uwarunkowanych genetycznie
- ❑ badanie w kierunku wrodzonej dysplazji stawów biodrowych

Noworodek

- ❑ badanie w kierunku zaburzeń słuchu
- ❑ podstawowe badania laboratoryjne
- ❑ w uzasadnionych przypadkach usg przezciemieniowe
- ❑ pouczenie matki o korzyściach płynących z karmienia naturalnego oraz instruktaż karmienia piersią

Nr identyfikacyjny

Certyfikat

imię i nazwisko

data urodzenia

miejsce zamieszkania

przeszła / przeszedł badanie słuchu w:

z wynikiem prawidłowym

data

podpis

wielka obietnica
zdrowotnej
pomocy

Mamo, pamiętaj, że czynniki uszkodzenia słuchu mogą pojawić się w późniejszym okresie życia dziecka. Obserwuj uważnie jego reakcje słuchowe i rozwój mowy. Wszystkie wątpliwości zgłaszaj lekarzowi pierwszego kontaktu.

I kwartał życia

- ❑ **wizyta patronażowa w domu noworodka** (zalecany termin – tydzień po wypisaniu z oddziału noworodkowego)
- ❑ ocena rozwoju dziecka (masa ciała, długość, przyrosty masy ciała)
- ❑ wykrywanie wad wrodzonych – dysplazja stawów biodrowych, niedrożność kanalików łzowych
- ❑ w szczególnych sytuacjach:
 - dodatkowo badanie okulistyczne dna oka - w przypadku dzieci z wcześniactwem lub hipotrofią wewnątrzmaciczną
 - ponadto morfologia krwi – u dzieci z patologią okołoporodową celem wykrycia wczesnej niedokrwistości

Wizyta patronażowa

Wizyta patronażowa u noworodka				Nr kolejny					
Pieczęć zakładu, Nr rejestru, REGON			 Data urodzenia					
Data wizyty: Nr Ewid. PESEL					
..... Nazwisko			 Imiona					
..... Adres			 Telefon					
Wcześnieśnik: Tydz. HBD:		<i>Bilans zdrowia</i>		Donoszony: Tydz. HBD:		<i>Bilans zdrowia</i>			
..... Waga Wzrost Pkt APGAR	 Waga Wzrost Pkt APGAR				
Szczepienia p/WZW: Data:				Test fenylketonurii + hypothyreosis pobrano					
BCG:				Data: Numer:					
Stan ogólny dziecka									
Skóra		Jama ustna		Stolce		Kikut pępowinowy		Dno pępka	
czysta		czysta		prawidłowe		zachowany		suche	
odparzona		pleśniawki		płynne		suchy		wilgotne	
wysypka				półpłynne		wilgotny		ropiejące	
zażółcenia				tryskające		ropiejący		ziarnujące	
słabe				śluzowate		brak		zapalenie	
intensywne				zaparcia				okołopępkowe	
Sutki		Spojówki		Stawy biodrowe		Uwagi / zalecenia Wizyta ortopedyczna			
prawidłowe		b/zmian		prawidłowe					
obrzęk		łzawienie		nieprawidłowe					
wydzielina		wydz. ropna				Uwagi o warunkach bytowych dziecka			
Karmienie		Higiena							
naturalne		Codzienna kąpiel							
mieszane		toaleta							
sztuczne		ubranie							
pojenie									

Matkę poinformowano o konieczności szczepienia dziecka oraz zgłaszania się na badania profilaktyczne

.....
Podpis Matki

.....
Podpis Położnej

Pierwszy rok życia – II kwartał

Terminy badań w 3, 4, 5, 6 miesiącu życia pokrywają się z terminami szczepień:

- ❑ w wywiadzie uwzględnienie tempa rozwoju, przebytych chorób, sposobu karmienia, profilaktyki krzywicy i niedokrwistości
- ❑ w badaniu fizykalnym ocena rozwoju psychoruchowego, wielkości ciemienia przedniego, obecności jąder w mosznie
- ❑ inne specjalistyczne badania m. in. konsultacja neurologiczna u dzieci z opóźnieniem psychomotorycznym
- ❑ badania przesiewowe obejmują wykrywanie zaburzeń rozwoju fizycznego, wrodzonej dysplazji stawów biodrowych, zaburzeń rozwoju psychoruchowego, zaburzeń słuchu, zaburzeń wzroku

Pierwszy rok życia – II półrocze

W II półroczu życia badania wykonuje się co 3 miesiące (9 i 12 miesiąc życia):

- ❑ w wywiadzie uwzględnienie oceny tempa rozwoju, przebytych chorób, wykonywania szczepień ochronnych, profilaktyki krzywicy, próchnicy zębów, chorób układu oddechowego, sposobu żywienia
- ❑ w badaniu przedmiotowym ocena rozwoju fizycznego, wieku zębowego, rozwoju psychoruchowego, u chłopców obecności jąder w mosznie
- ❑ badanie stanu neurologicznego u dzieci z opóźnieniem psychomotorycznym

Pierwszy rok życia – II półrocze

- ❑ badanie okulistyczne w 12 mż. u dzieci przedwcześnie urodzonych i z wewnątrzmacicznym zahamowaniem wzrostu płodu oraz dzieci z ciąż wysokiego ryzyka, ciężko chorych w okresie noworodkowym
- ❑ badania przesiewowe obejmują wykrywanie zaburzeń rozwoju fizycznego, psychoruchowego, wrodzonej dysplazji stawów biodrowych, zaburzeń słuchu, zeza

Okres poniemowlęcy

= okres wczesnego dzieciństwa \Rightarrow 2 i 3 rok życia

Okres cechuje znaczne zwolnienie tempa wzrastania, **przyrosty wysokości i masy ciała** wynoszą odpowiednio:

- w 2 roku życia \Rightarrow około 12 cm i 2.5 kg
- w 3 roku życia \Rightarrow około 8 cm i 2 kg

Wyraźnie zmniejsza się ilość tkanki podskórnej tłuszczowej, zwiększa się masa mięśni (w następstwie zwiększonego łaknienia oraz większej aktywności ruchowej).

Okres poniemowlęcy

Zmiana proporcji ciała

- ✓ kończyny rosną intensywniej niż tułów i głowa
- ✓ maleje ilość podskórnej tkanki tłuszczowej
- ✓ sylwetka ciała staje się bardziej smukła

Postawa dziecka

- pogłębiona lordoza lędźwiowa
- uwypuklony brzuch
- zaczyna zaznaczać się podłużny łuk stopy

Okres poniemowlęcy

To okres doskonalenia ruchów lokomocyjnych.

Chód dziecka jest jeszcze nieelastyczny, niezgrabny \Rightarrow stąpanie na całych stopach, dostawczy krok przy wchodzeniu na schody.

Dziecko w tym okresie cechuje:

- **duża aktywność ruchowa** (jest niemal w ciągłym ruchu), radość z udanych czynności ruchowych
- **rozzutność ruchów** \Rightarrow włączanie do wykonania jednej czynności ruchowej wielu grup mięśniowych, obecność tzw. przyruchów (wczesna faza mielinizacji włókien nerwowych i rozchodzenie się pobudzenia na sąsiadujące neurony)
- pojawianie się **ruchów naśladowujących** zachowania osób dorosłych

Okres poniemowlęcy

15-18 miesiąc życia

- ✓ wypowiada od kilku do kilkunastu słów
- ✓ wyraża uczucia gestami
- ✓ bierze udział w ubieraniu i rozbieraniu
- ✓ okazuje przywiązanie do najbliższych
- ✓ rozumie zakazy
- ✓ kaprysi
- ✓ zaczyna naśladować czynności rodziców
- ✓ pije z kubeczka
- ✓ nazywa przedmioty na obrazkach
- ✓ rozpoznaje siebie na zdjęciu
- ✓ buduje wieżę z klocków

Dziecko w 15-18 miesiącu życia

Okres poniemowlęcy

20-24 miesiąc życia

- ✓ samodzielnie wchodzi po schodach
- ✓ kopie piłkę
- ✓ kuca przy zabawie
- ✓ szereguje klocki
- ✓ pcha zabawki na kółkach
- ✓ rysuje kropki i pojedyncze kreski
- ✓ używa od kilkudziesięciu do około 300 wyrazów
- ✓ wypowiada zdania 2-3 wyrazowe
- ✓ nazywa swój obraz na zdjęciu imieniem
- ✓ zaczyna zgłaszać potrzeby fizjologiczne

Okres poniemowlęcy

20-24 miesiąc życia

- ✓ nie może skoncentrować uwagi na jednym zagadnieniu przez dłuższy okres czasu
- ✓ zaczyna jeść za pomocą sztućców
- ✓ zaczyna samodzielnie się ubierać
- ✓ samodzielnie myje ręce
- ✓ bawi się wśród innych dzieci, ale bez współdziałania
- ✓ początki zabaw naśladowczych

Dziecko w 20-24 miesiącu życia

BILANS 2-latków

Nazwisko, imię, data urodzenia

I. Wywiad

1. Braki w szczepieniach ochronnych
2. Przebyte choroby
3. Aktualne dolegliwości zgłaszane przez matkę (ojca)

II. Rozwój psychomotoryczny

1. Czy dziecko chodzi, biega pewnie, czy potrafi się wspiąć na krzesło
2. Czy potrafi bawić się klockami
3. Czy potrafi wskazać dwie części ciała na sobie
4. Czy rozumie polecenia np. podaj lalkę, misia
5. Czy potrafi łączyć dwa słowa w zdaniu
6. Czy zgłasza potrzeby fizjologiczne
7. Czy potrafi samodzielnie nabierać pokarm i wprowadzać go do ust

III. Badanie antropometryczne

waga centyle wzrost centyle

IV. Budowa/postawa ciała

1. Czy budowa ciała jest prawidłowa
2. Czy stwierdzono zniekształcenie klatki piersiowej
3. Czy podczas stania występuje krzywe ustawienie pięty lub pięt
4. Czy stwierdzono prawidłowy chód dziecka

V. Narząd wzroku

1. Prawidłowość widzenia
2. Skłonność do zezowania

VI. Narząd słuchu

Reakcja na dźwięk - ucho lewe ucho prawe

VII. Badania przedmiotowe

1. Skóra
2. Węzły chłonne
3. Nos, gardło, uszy
4. Uzębienie
5. Narządy klatki piersiowej
6. Narządy jamy brzusznej
7. Układ moczowo - płciowy

Wniosek bilansowy

1. Ogólna ocena stanu fizycznego i psychicznego
2. Ocena stanu zdrowia
(Grupa dyspanseryjna)
3. Zalecenia medyczne dla rodziców

Data

.....
(podpis lekarza)

Okres poniemowlęcy

25-30 miesiąc życia

- ✓ chodzi po schodach, stawiając nogi na przemian
- ✓ nosi naczynie z wodą
- ✓ nawleka korale na sznurek
- ✓ rysuje pionowe i poziome kreski
- ✓ zapamiętuje krótkie wierszyki
- ✓ rozpoznaje drogę do domu
- ✓ tworzy zdania zawierające do 5 wyrazów
- ✓ używa pojęcia „ja sam”
- ✓ początek zabaw tematycznych z innymi dziećmi, ale ze wzmożoną agresją wobec innych dzieci
- ✓ jest wrażliwe na pochwały i nagany słowne

Okres poniemowlęcy

3 rok życia

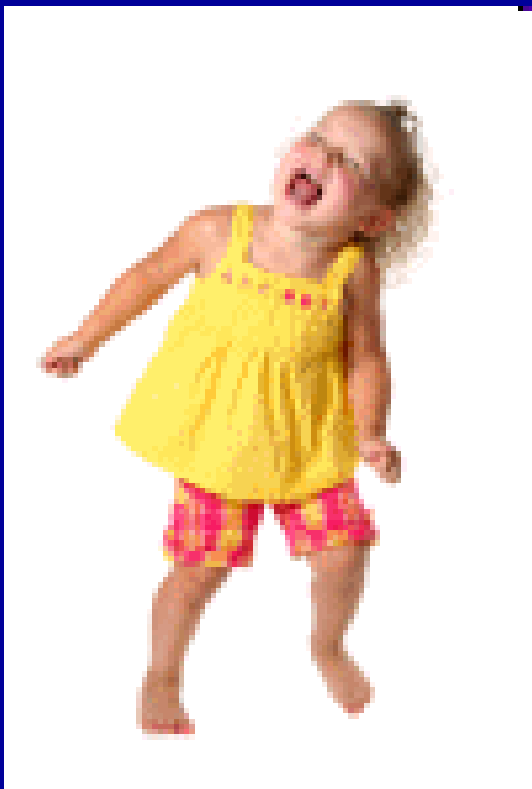
- ✓ stoi na jednej nodze
- ✓ tańczy
- ✓ przeskakuje przez przeszkody
- ✓ lepi kule z plasteliny
- ✓ początek dominacji jednej ręki (lateralizacja)
- ✓ aktywnie bawi się piłką
- ✓ wypowiada zdania wielokrotnie złożone
- ✓ wymyśla opowiadania i wyimaginowane sytuacje
- ✓ zadaje dużo pytań („wiek pytań”)

Okres poniewowlęcy

3 rok życia

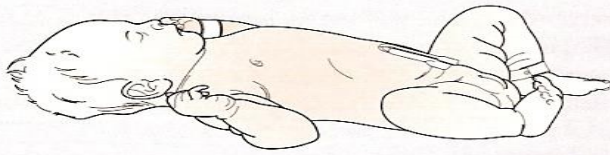
- ✓ używa około 1000 wyrazów
- ✓ rozwój gramatyki
- ✓ swobodnie porozumiewa się z otoczeniem
- ✓ samodzielnie spożywa posiłki
- ✓ samodzielnie ubiera i rozbiera się
- ✓ początek zabaw w role
- ✓ bawi się w małych grupach dzieci
- ✓ przejawia uczucia wyższe (litość, współczucie, pomoc)
- ✓ kontakty z rodzicami (upór, negatywizm, przekora)

Dziecko w 3 roku życia

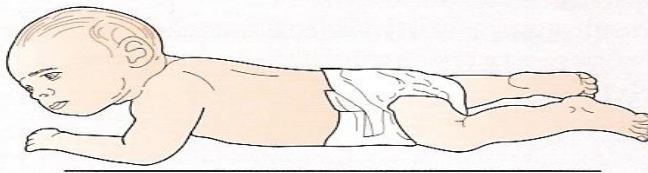
Rozwój motoryczny (średni wiek)

Noworodek

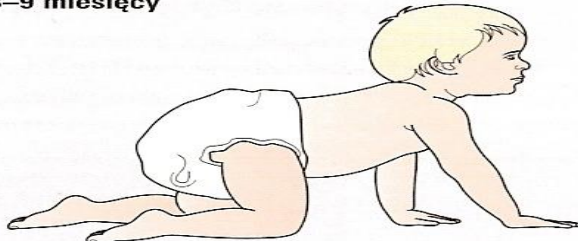
Kończyny zgięte, pozycja symetryczna

6–8 tygodni

Podnosi głowę pod kątem 45°

8–9 miesięcy

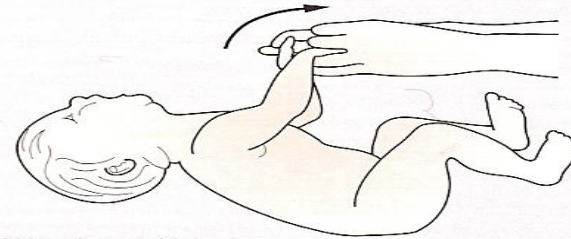
Raczkuje

12 miesięcy

Chodzi niepewnie,
na szerokiej podstawie,
z rękoma odsuniętymi od tułowia

Noworodek

Wyraźne opóźnienie
głowy przy pociąganiu za ręce ku górze

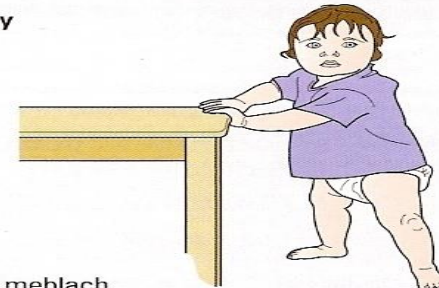
6–8 miesięcy

Siada bez podparcia

- w wieku 6 miesięcy: z okrągłymi plecami
- w wieku 8 miesięcy: z prostymi plecami (jak na ryc.)

10 miesięcy

Chodzi przy meblach

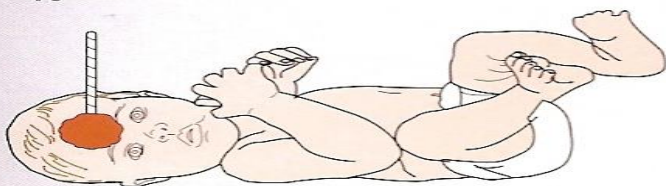
15 miesięcy

Chodzi samodzielnie i pewnie

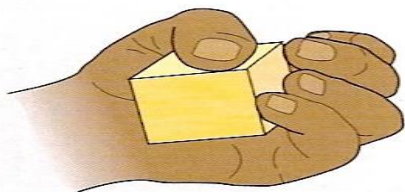
Wzrok i ruchy precyzyjne (średni wiek)

6 tygodni

Noworodek – śledzi twarz w linii środkowej. Śledzi poruszające się obiekty lub twarze, skręcając głowę (jak na ryc.)

6 miesięcy

Chwyta dłonią

10 miesięcy

Dojrzały chwyt pincetowy

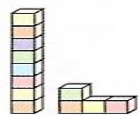
14 miesięcy–4 lata

Wieża z 3 klocków (18 miesięcy)

Wieża z 6 klocków (2 lata)

Wieża z 8 klocków lub pociąg z 4 klocków (2,5 roku)

Most (na podstawie wzoru) (3 lata)

Schody (po zademonstrowaniu) (4 lata)

4 miesiące

Sięga do zabawek

7 miesięcy

Przekłada zabawki z jednej ręki do drugiej

16–18 miesięcy

Rysuje kredką znaki na papierze

2–5 lat

Linia (2 lata)

Okrag (3 lata)

Krzyżyk (4 lata)

Kwadrat (4,5 roku)

Trójkąt (<5 lat)

Umiejętność rysowania bez odwzorowywania. Może odwzorowywać 6 miesięcy wcześniej

Słuch, mowa i język (średni wiek)

Noworodek

Reaguje przestraszeniem na głośne hałasy

7 miesięcy

Obraca się w kierunku tagodnych dźwięków poza polem widzenia

12 miesięcy

Dwa lub trzy słowa inne niż „mama” i „tata”

20–24 miesiące

Używa dwóch lub więcej słów, tworząc proste zdania

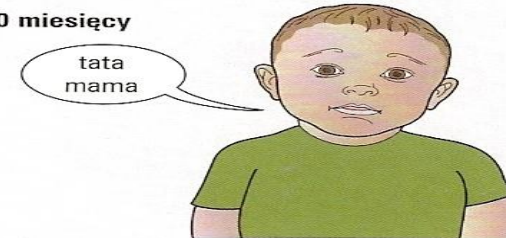
3–4 miesiące

Wydaje dźwięki samodzielnie lub gdy się do niego mówi, gaworzy i śmieje się

b

7–10 miesięcy

W wieku 7 miesięcy – używa dźwięków przypadkowo
W wieku 10 miesięcy – używa dźwięków celowo do rodziców

d

18 miesięcy

6–10 słów. Pokazuje dwie części ciała

f

2,5–3 lat

Mówi płynnie zdaniami złożonymi z 3–4 słów

h

Rozwój społeczny, emocjonalny i behawioralny (średni wiek)

6 tygodni

Uśmiecha się w odpowiedzi na uśmiech

10–12 miesięcy

Macha rączką „pa-pa”, bawi się w chowanego

18 miesięcy

Trzyma łyżkę i skutecznie dostarcza nią pokarm do ust

2 lata

Nie moczy się w ciągu dnia. Zdejmuje niektóre części odzieży

6–8 miesięcy

Wkłada pokarm do ust

12 miesięcy

Pije z kubeczka z dwoma uchami

18–24 miesiące

Zabawa symboliczna

3 lata

Zabawa równoległa, interaktywna; czeka na swoją kolej

Rozwój psychomotoryczny - podsumowanie

Wiek	Rozwój motoryczny	Wzrok i ruchy precyzyjne	Słuch, mowa i język	Rozwój społeczny, emocjonalny, behawioralny
Noworodek	zgięte kończyny	fiksuje spojrzenie śledzi twarze	nieruchomieje na głos boi się głośnego hałasu	uśmiecha się (6 tygodni)
7 miesięcy	siedzi bez podparcia	przekłada przedmioty z ręki do ręki	obraca się w stronę głosu wielosylabowe gaworzenie	je palcami boi się obcych
1 rok	stoi bez pomocy	chwyt pincetowy (10 miesięcy) wskazuje	1-2 słowa rozumie imię	pije z kubka macha rączką

Rozwój psychomotoryczny - podsumowanie

Wiek	Rozwój motoryczny	Wzrok i ruchy precyzyjne	Słuch, mowa i język	Rozwój społeczny, emocjonalny, behawioralny
18 miesięcy	chodzi samodzielnie	niedojrzały chwyt ołówka przypadkowo bazgrze	6-10 słów wskazuje 4 części ciała	je łyżeczką zaczyna pomagać przy ubieraniu
2.5 roku	biega i skacze	rysuje	zdanie złożone z 3-4 słów rozumie 2 połączone polecenia	zabawa równoległa myje i wyciera

Wiek graniczny

Rozwój motoryczny	Wiek graniczny
kontrola głowy	4 miesiące
siedzi bez podparcia	9 miesięcy
stoi bez pomocy	12 miesięcy
chodzi samodzielnie	18 miesięcy

Wiek graniczny

Wzrok i ruchy precyzyjne	Wiek graniczny
fiksuje spojrzenie i śledzi wzrokiem	3 miesiące
sięga po przedmioty	6 miesięcy
przekłada z ręki do ręki	8 miesięcy
chwyt pęsetowy	12 miesięcy

Wiek graniczny

Słuch, mowa i język	Wiek graniczny
gaworzenie wielosylabowe	7 miesięcy
używanie 6 słów z sensem	18 miesięcy
łączenie słów	2 lata
zdania z trzech słów	2.5 roku

Wiek graniczny

Zachowanie społeczne	Wiek graniczny
uśmiech	8 tygodni
lęk przed obcymi	10 miesięcy
samodzielne jedzenie łyżeczką	18 miesięcy
zabawa symboliczna	2 - 2.5 roku
zabawa interaktywna	3 - 3.5 roku

Sygnaly ostrzegawcze nieprawidłowego rozwoju niemowlęcia:

1. odchylenia w zakresie tempa rozwoju psychoruchowego
2. odchylenia w sferze emocjonalno-społecznej – przewaga emocji negatywnych: płaczliwość, nadmierny lęk, apatia, brak zainteresowania otoczeniem i zabawą, brak nawiązywania kontaktu emocjonalnego z bliskimi osobami
3. odchylenia w rozwoju mowy – opóźnienie lub brak gaworzenia

Sygnaly ostrzegawcze nieprawidłowego rozwoju dziecka w wieku poniemowlęcym:

1. Opóźnienie w rozwoju mowy
2. Nadpobudliwość psychoruchowa
3. Stereotypie ruchowe
4. Opóźnienia motoryki dużej i małej
5. Lękliwość i nieśmiałość, bierność, wybuchy złości

Przyczyny nieprawidłowego rozwoju dziecka :

1. Nieprawidłowy rozwój OUN w okresie wewnątrzłonowym
2. Zmiany niedokrwiennie-niedotlenieniowe OUN z okresu okołoporodowego
3. Zmiany pourazowe i pozapalne OUN
4. Ciężkie ogólnoustrojowe choroby ostre i przewlekłe
5. Wady i predyspozycje genetyczne
6. Brak stymulacji rozwoju dziecka
7. Zaniedbywanie dziecka i zespół dziecka maltretowanego
8. Niedożywienie

